

2008-02

Verbetering van de Diefdijklinie

Startnotitie

Verbetering van de Diefdijklinie

Startnotitie

Definitief

Opdrachtgever:
Waterschap Rivierenland
Tiel

Grontmij Nederland bv
Arnhem, 18 december 2007

Verantwoording

Titel : Verbetering van de Diefdijklinie

Subtitel : Startnotitie

Projectnummer : 234095

Referentienummer : 11/99018052

Revisie : 6

Datum : 18 december 2007

Auteur(s) : P. van den Hengel, J. Kuipers, B van Straten

E-mail adres : jouke.kuipers@grontmij.nl

Gecontroleerd door : J. Kuipers

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : R. van der Velden

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Velperweg 26
6824 BJ Arnhem
Postbus 485
6800 AL Arnhem
T +31 26 355 83 55
F +31 26 445 92 81
oost@grontmij.nl
www.grontmij.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Diefdijklinie	5
1.2	Verbeteren van de Diefdijklinie	6
1.3	Voortraject en besluitvorming.....	6
1.4	Projectorganisatie.....	7
1.5	Waarom deze Startnotitie.....	7
1.6	Leeswijzer	8
2	Probleemstelling, doelstelling en uitgangspunten	9
2.1	Probleemstelling en tekortkomingen Diefdijklinie.....	9
2.2	Doelstelling	12
2.3	Uitgangspunten	12
2.3.1	Uitgangspunten vanuit de waterkering	12
2.3.2	Algemene uitgangspunten.....	13
3	Beleidskader en verwachte gebiedsontwikkeling.....	15
3.1	Beleidskader waterschap	15
3.2	Plannen voor de dijk en omgeving	15
3.3	Beleidskader voor de regio	20
4	Beschrijving van het studie- en plangebied.....	25
4.1	Uitgangspunten voor beschrijving	25
4.2	Landschap, cultuurhistorie en archeologie.....	25
4.2.1	Landschap	25
4.2.2	Cultuurhistorie	26
4.2.3	Archeologie	27
4.3	Natuurwaarden.....	28
4.4	Woon-, werk en leefmilieu	31
4.4.1	Wonen	31
4.4.2	Landbouw.....	31
4.4.3	Recreatie	31
4.4.4	Verkeer en vervoer.....	31
5	Technische ontwerp oplossingen en alternatieven	33
5.1	Inleiding	33
5.2	Ontwerp principes	33
5.2.1	Technische ontwerp oplossingen.....	33
5.2.2	Technische basisbeginselen specifiek voor ontwerp Diefdijklinie verbetering.....	37
5.3	Alternatieven	38
5.3.1	Nulalternatief als referentiekader	38
5.3.2	Economisch alternatief.....	38
5.3.3	Cultuurhistorisch/landschappelijk alternatief	42
5.3.4	Ecologisch alternatief	45
5.3.5	Meest milieuvriendelijk alternatief (MMA)	48
5.4	Overzicht alternatieven: ingrepen per traject	49
6	Effecten	51

7	Procedure Wet op de Waterkering inclusief MER.....	52
7.1	Algemeen	52
7.2	Procedure	52
7.3	Uitvoering	56
7.4	Evaluatie.....	56
8	Referentielijst.....	57

Bijlage 1: Verklarende woordenlijst

Bijlage 2: Informatie rond toetspeil berekeningen

Bijlage 3: Cultuurhistorische kaarten Diefdijklinie

Bijlage 4: Toelichting veiligheidseisen en de daarbijhorende bepaalde waterstanden

Bijlage 5: Workshop en evaluatie verbetering Diefdijklinie, cultuurhistorisch/ landschappelijk alternatief

Bijlage 6: Kaart van de Diefdijklinie met dijkpaalnummering

Bijlage 7: Kostenraming

1 Inleiding

1.1 Diefdijklinie

De Diefdijklinie is een scheidingsdijk tussen de dijkringgebieden van de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden en de Tieler- en Culemborgerwaard. Het is een lange dijk dwars door de polder van de Lek bij Everdingen tot aan de Waal bij Gorinchem met een totale lengte van 23 kilometer. Eigenlijk 'knipt' deze indirect waterkerende dijk een groter gebied in tweeën.

De dijk is onderdeel van de primaire waterkering rond de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (dijkkring 16). Daarom moet de Diefdijklinie volgens de Wet op de waterkering een waterstand met een overschrijdingskans van 1/2000 per jaar veilig kunnen keren. De Diefdijklinie is ook onderdeel van de primaire waterkering rond de Betuwe en Tieler- en Culemborgerwaard (dijkkring 43) en moet vanuit die optiek een waterstand met een overschrijdingskans van 1/1250 per jaar veilig kunnen keren.

Mocht ergens in de Betuwe of in de Tieler- en Culemborgerwaard tijdens hoogwater een dijk het begeven, dan kan het water niet verder dan de Diefdijklinie. Zo blijft het aansluitende, grotendeels Zuid-Hollands gebied (Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden) droog. Dit Zuid-Hollandse gebied heeft bovendien een hoger veiligheidsniveau.

De Diefdijklinie kent een paar 'open gaten' die, als het nodig is, snel kunnen worden gedicht. Er is een opening waar de A2 de dijk kruist. Deze kan met een speciale constructie worden gedicht. En bij Asperen, waar de Linge de dijk kruist, zitten twee sluisen, die dichtgezet kunnen worden.

Om te zorgen dat het water dat tegen de Diefdijklinie aan staat, daar ook weer weg kan, zitten er in de Waaldijk even ten oosten van Gorinchem een drietal overlaten. Dat zijn stukken dijk die gemakkelijk kunnen worden doorgestoken om het water vanuit de polder weer de rivier in te laten stromen. Dat kan natuurlijk alleen, als het waterpeil in de rivier voldoende is gezakt.

Diefdijklinie, een bijzondere dijk

De dijk heeft steile dijktafsluitingen en vertoont vaak fruitbomen op het buitentalud en binnenberm. De dijk vertoont veel sporen van het verleden uit de begintijd van de dijk met de strijd tegen het water en ook relictten van bunkers en batterijen uit het hoogtij van de waterlinie. De dijk is karakteristiek door de huizen op pollen tegen het dijktafsluiting en het beeld van sluizen en vlieten, afvoerputten van dorpsolders en op enkele plekken de relatieve verlatenheid. Ook zijn er wielen, die overblijfselen vormen van doorbraken en die momenteel deels een recreatieve functie hebben.

1.2 Verbeteren van de Diefdijklinie

Aanleiding van de verbetering van de Diefdijklinie zijn verschillende frequent opgetreden afschuivingen en vervormingen, waarvan enkele vrij recent. Naar aanleiding daarvan is de Diefdijk getoetst op faalmechanismen als stabiliteit en piping, maar ook overloop en golfoverslag. Daaruit is gebleken dat de Diefdijklinie niet aan de huidige veiligheidsnorm voldoet.

Het Waterschap Rivierenland heeft besloten dat de zwakke locaties in de Diefdijklinie verbeterd moet worden zodat na de verbetering de Diefdijklinie weer aan de veiligheidsnorm voldoet en de bijbehorende bescherming biedt.

Bij de verbetering worden (vooralsnog) de faalmechanismen overslag en overloop (grote hoeveelheden water die over de dijk heen lopen en slaan en een bezwijking van de dijk tot gevolg kan hebben) en de kruinhoogte van de Diefdijk buiten beschouwing gelaten (zie bijlage 2 waarin dit toegelicht is).

Omdat het dijkverbeteringsproject Verbetering Diefdijklinie alleen de zwakke locaties m.b.t. stabiliteit en piping verbetert, wordt een eventueel alternatief Diefdijktracé nabij Gorinchem-Oost niet meegenomen in de dijkverbetering. Dit is een zeer ingrijpende maatregel waarvoor bovendien andere procedures gelden. Op dit moment worden door het Rijk al verschillende studies uitgevoerd in het verlengde hiervan, onder andere RBSO (Rampenbeheersingstrategie Overstroming Rijn en Maas) en studies met betrekking tot compartimentering.

Een eventueel heringebruikname van de 4e overlaat bij Gorinchem ligt eveneens buiten de scope van de verbetering van de Diefdijklinie (Zie bijlage 2). De overgebleven en aangepaste eerste 3 overlaten van de Diefdijklinie zijn ingepast in het laatste dijkverbeteringsplan (Besluit van GS-Provincie Zuid-Holland (18 en 25 juli 1995) m.b.t. Versterking Merwededijk/Waaldijk in het traject Gorinchem-oost (+ Dalem)).

1.3 Voortraject en besluitvorming

Er zijn al verschillende stappen uitgevoerd in het proces dat tot deze Startnotitie heeft geleid. De belangrijkste stappen zijn in de volgende punten beschreven:

Het College van Dijkgraaf en Heemraden heeft op 12 april 2007 besloten:

- kennis te nemen van de stand van zaken, van het verkennend onderzoek en van de vervolprocedure;
- de planvormingsprocedure voor het oplossen van het stabiliteitsprobleem aan te vangen (opstellen Startnotitie in het kader van m.e.r.-procedure);
- voorlopig af te zien van het oplossen van het mogelijke hoogtevraagstuk (golfoverslag) in afwachting van de door het rijk vast te stellen hydraulische randvoorwaarden.

Recent zijn de volgende onderzoeken en activiteiten uitgevoerd.

1. Toetsing veiligheid Diefdijklinie (Geodelft).
2. Korte visie is geformuleerd op de weginrichting van de Diefdijk (Waterschap Rivierenland).
3. Cultuurhistorisch advies voor de verbetering van de Diefdijklinie (F.v.Hemmen Landschapshistoricus in samenwerking met RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.).

4. Schetsontwerp vanuit landschappelijk - cultuurhistorisch perspectief (Ronald Rietveld Landschapsarchitectuur).
5. Middels een nieuwsbrief en een info-avond (5 juni 2007) benaderen van betrokkenen en belanghebbenden over de resultaten van de toetsing en de verkregen inzichten tijdens het verkennend onderzoek voor kansrijke en haalbare verbeteringsmogelijkheden.
6. De resultaten van de toetsing en het verkennend onderzoek zijn voorgelegd en besproken met de Coördinatiecommissie Dijkverzwaring Zuid Holland (CCD: 8 juni 2007 en 9 november 2007).
7. Ecologisch onderzoek (Bureau Waardenburg B.V.).
8. Dimensionering Stabiliteitsbermen (Geodelft).

1.4 Projectorganisatie

De initiatiefnemer is het Waterschap Rivierenland (Blomboogerd 1, 4300 BX Tiel, Contactpersoon: P. Damen Tel: 0344649424). De goedkeuringsbevoegdheid van de dijkverbeteringsplannen ligt bij de 3 afzonderlijke provincies, namelijk provincie Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland. De provincie Zuid-Holland treedt op als de coördinerende provincie.

Doordat de ingreep een groot aantal gemeentes en andere betrokken partijen met mogelijk tegenstrijdige belangen raakt, is er een projectorganisatie opgezet. Er is een ambtelijke projectgroep ingesteld die bestaat uit de betrokken Provincies, gemeenten en waterschap. De betrokken gemeenten zijn gemeenten Vianen, Culemborg, Geldermalsen, Leerdam, Lingewaal, Gorinchem en Giessenlanden.

De Coördinatiecommissie Dijkverzwaring (CCD) adviseert de initiatiefnemer en het bevoegd gezag en bestaat uit:

- Stichting Zuid-Hollands Landschap,
- Vereniging tot behoud van het Lingelandschap,
- Zuid-Hollandse Milieufederatie,
- Bond Heemschut;
- Ministerie van LNV, Regionale Zaken West,
- Betrokken provincies en gemeenten,
- Staatsbosbeheer,
- Projectteam Nieuwe Hollandse Waterlinie,
- Rijksdienst Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (R.A.C.M.),
- Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen;
- Waterschap Rivierenland.

In overleg met de betrokken gemeenten zijn de bij de dijkverbetering betrokken bewoners door Waterschap Rivierenland benaderd, met de suggestie om zich te organiseren (als stichting of vereniging) en alsnog lid te worden van de CCD.

Opgemerkt wordt dat de bewonersbelangen *indirect* ook al via de Vereniging tot behoud van het Lingelandschap en andere partijen, welke reeds lid zijn van de CCD, worden behartigd. Indien het vervolgtraject daar aanleiding toe geeft, zal Waterschap Rivierenland direct met een bewonersvertegenwoordiging in contact treden.

1.5 Waarom deze Startnotitie

De Startnotitie wordt geschreven in het kader van de wettelijke plicht tot het opstellen van een milieueffectrapport (MER). Het instrument milieueffectrapportage (m.e.r.) is ontwikkeld om het milieu een volwaardige plaats in de besluitvorming te geven. Voor activiteiten, die grote nadelige milieueffecten kunnen hebben, geldt daarom een zogenaamde m.e.r.-plicht, waaronder ook diverse dijkverbeteringactiviteiten vallen. In het geval van de verbetering van de Diefdijklinie is de m.e.r.-plicht gebaseerd op Besluit m.e.r. 1994, gewijzigd in 2006, Bijlage C, activiteit 12.2 (wijziging of uitbreiding van een rivierdijk van 5 km of meer). Voor de goedkeuring van een dijkversterkingsplan dient de besluitMER-procedure doorlopen te worden.

